

ΙΩΑΝΝΟΥ Ζ' ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ
ΕΚΧΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΕΠΙ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΑΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ ΚΑΡΟΛΟΝ Σ'.

Υπό τοῦ ἐν Πόμπης φίλου κ. Οὐίλλιαμ Μίλλερ ἐλάβομεν ἀντίγραφον τοῦ κατωτέρω ἐγγράφου, ἀποκειμένου ἐν πρωτοτύπῳ ἐν τοῖς Archives de la Côte d'Or, ἐν τῇ κατὰ τὸ Dijon «Chambres des Comptes» ὑπ' ἀριθ. B 11396. Εἶνε δὲ τὸ πρωτότυπον τοῦτο γεγραμμένον ἐπὶ περγαμνῆς, φερούσης προεξεχούσας τρεῖς ὁμοίως ἐκ περγαμνῆς ταινίας, ἐξ ὧν ἦσαν ἀνηρτημένα: αἱ σφραγίδες. Τῶν δὲ τριῶν τούτων ἐν τέλει τοῦ ἐγγράφου μνημονευομένων σφραγίδων αἱ μὲν δύο λαίπουσι νῦν παντελῶς, τῆς δὲ τρίτης σώζεται μόνον παράτριπτον μέρος.

Johannes primogenitus Burgundie, comes Nivernensis et baro de Donziaco; Henricus, primogenitus de Barro; et Franciscus Gatiluxio, insule Mathelini dominus; universis et singulis presentes litteras inspecturis, salutem in Domino.

Notum facimus quod nos Johannes et Henricus prenominati, nomine serenissimi excellentissimique principis et domini Karoli, Dei gracia Francorum regis, domini nostri metuentissimi, ex una parte; et nos Franciscus predictus, procurator et procuratorio nomine serenissimi et prepotentissimi principis et domini, domini Johannis Paleolog, in Christo Deo fidelis imperatoris et moderatoris Romeorum, virtute certarum litterarum procuratariarum dicti imperatoris manu sua propria litteris grecis signatarum, quarum tenor talis est:

Nos Johannes Paleolog, in Christo Deo fidelis imperator et moderator Romeorum, universis et singulis presentes nostras litteras imperiales inspecturis, visuris et audituris, salutem et sincere dilectionis affectum. Notum facimus omnibus quod nos

constituimus et ordinavimus nostrum verum et legitimum procuratorem, actorem et factorem reverendissimum et carissimum patrem imperii nostri dominum Franciscum Gatelusionem sibi que damus et concedimus plenam liberam auctoritatem et bailliam ad tractandum, procurandum, ordinandum pro nobis et nomine nostro, tam cum serenissimo et illustrissimo principe domino Karolo, Dei gracia rege Francorum, fratre nostro carissimo, quam eciam cum omnibus aliis principibus christianis et baronibus et omnibus aliis quibuscumque personis omne illud quod sibi videbitur pro nobis et nomine nostro et placuerit, et specialiter cum excellentissimis principibus domino Johanne, comite Nivernensi, et domino Henrico de Barro, fratribus nostris et consanguineis carissimis; promittentes in fide et verbo imperiali et super animam nostram quod omne illud quod per carissimum et reverendissimum patrem imperii nostri, dominum Franciscum Gatiluxio supradictum, actum, tractatum, ordinatum, concessum, promissum, obligatum, juratum et procuratum fuerit pro nobis et nomine nostro, ratum et gratum habebimus et infalibiliter observabimus. In cujus rei testimonium has presentes nostras imperiales litteras procuratorias manu propria nostra more imperiali litteris rubeis subscripsimus Datum in loco nominato Saura, die XV^a mensis jullii indictione quinta.

Ex alia parte, tractavimus et propalavimus insimul super materia que sequitur: Videlicet, quod si placet regie majestati predictae accedere aut aliquem nobilem de domo et sanguine suis pro ipso et ejus nomine transmittere ad partes Romanie cum valido et strenuissimo exercitu, auxilio et potentia cujus dicta regalis majestas vel ille de sanguine suo qui esset ab eo missus possent obviare et resistere malicia et potencie inimicorum ipsius imperii, nos Franciscus predictus procurabimus et per effectum faciemus quod dictus dominus imperator, de quo quantum ad hoc nos fortes facimus, dabit et concedet ac in manibus dicti Francorum regis pro ipso et heredibus suis imperpetuum resignabit et assignabit omne jus et omnem actionem quam ipse habet vel habere potest et debet ac pretendit habere in dicto imperio Romanie et in omnibus terris et locis ejusdem imperii subjectis. Proviso tamen

quod dicta regalis majestas dicto domino imperatori pro ipso et heredibus suis imperpetuum dabit et assignabit, seu dare et assignare faciet in regno Francie summam viginti quinque mille florenorum auri, annui et perpetui redditus; quam summam dicta regalis majestas sive ejusdem heredes tenebuntur solvere seu solvi facere dicto domino imperatori ejusve heredibus, seu assignare bene et sufficienter in et super terras et possessiones dicti Francie regni, et eciam traddere et assignare dicto domino imperatori unum castrum pro residencia sua in ipso regno facienda infra tres annos inde sequentes per modum inter eos concordandum; pendente quo tempore trium annorum sive quousque dicta summa viginti quinque mille florenorum et castrum predictum essent dicto domino imperatori assignata dicta regalis majestas tenebitur solvere dicto domino imperatori ipsam summam et solvi facere sine defectu. Et ut dicta regalis majestas feliciter et securius in facto isto possit procedere, nos Franciscus prenomiatus, a dicto domino imperatore, virtute litterarum¹ procuratoriarum prescriptarum que secuntur, agendi plenam potestatem habentes, ex nunc dictum imperium et omne jus et omnem actionem, quam dictus dominus imperator habet vel habere potest in ipso imperio et in terris et locis ejusdem imperii subjectis, ipsi regali majestati suis heredibus imperpetuum dedimus et concessimus ac resignavimus in manibus illustrissimorum principum dominorum Johannis, Burgundie primogeniti, et Henrici, primogeniti de Barro, prescriptorum, pro dicto domino Francorum rege et suis heredibus, imperpetuum damusque concedimus et resignamus per presentes, mediantibus dictis viginti quinque mille florenis et castro, quos et quod dicta regalis majestas sive sui heredes tenebuntur assignare seu assignari facere prelibato domino imperatori ejusve heredibus, annui et perpetui redditus, et venire vel transmittere aliquem nobilem de domo et sanguine suis ad partes Romanie, prout superius est expressum. Et nos Johannes, primogenitus Burgundie et Henricus, primogenitus de Barro, prescripti, presens donum seu presentem resignationem ve promissio-

¹ Ἐν τῶν παραρτήσεων litteras.

nem sic in manibus nostris per dictum dominum Franciscum nomine quo supra factam, recepimus et acceptavimus pro dicto domino nostro Francorum rege et suis heredibus in casu quo sue placuerit voluntati: et promittimus bona fide quod quantociens altissimo placuerit nos in presencia dicti domini nostri metuendi interesse, ipsi domino nostro omnia que dicta sunt prout superius sunt declarata fideliter referemus et ad promovendum animum suum huc veniendi vel aliquem nobilem de domo et sanguine suis per modum jamdictam transmittendi prosecuturum et complecturum istud dominum et alia in facto isto incumbencia sicut decet laborabimus nostro posse. Et si ita sit quod dictus dominus noster ad hoc graciose advertatur vel quod ita sit dispositus et occupatus in factis aliis quod ad prosequendum istud minime vacare posset, nos intencionem absolutam dicti domini nostri infra ultimam diem mensis aprilis proxime venturam ipsi domino Francisco certifficabimus seu per litteras dicti domini nostri metuendi certifficare faciemus, Deo dante. Et si contingeret quod infradictam ultimam diem mensis aprilis, dictus dominus Franciscus aliquod responsum super hoc a dicto domino nostro rege aut a nobis non haberet, ipse dominus Franciscus et nos concordavimus insimul, voluimus et ordinabimus quod omnia superius expressa, prout sunt propalata et tractata, nullum sortientur effectum, sive nullius sint valoris aut efficacie et quassi si unquam non fuisset sermo factus, et quod presentes cassantur et adnichillentur penitus et omnino.

In cujus rei testimonium sigilla nostra presentibus litteris duximus apponenda. Datum insule Mathelini predictae, die XV^a mensis augusti, anno Domini millesimo CCC^{mo} monagesimo septimo.

Ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης ἐκ τοῦ τέλους τοῦ ἐγγράφου, τοῦτο συνετάχθη ἐν Μυτιλήνῃ τῇ 15 Αὐγούστου 1397. Εἶνε δὲ δωρητήριον, δι' οὗ ἐκχωροῦνται εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον Γ' (1380-1422) ἅπαντα τὰ ἐπὶ τῆς βυζαντιακῆς αυτοκρατορίας δικαιώματα. Ὁ δ' ἐκχωρῶν Ἰωάννης Παλαιολόγος, in Christo Deo fidelis imperator et moderator Romeorum,

καθ' ἃ ὀρθῶς διέγνω ὁ κ. Μίλλερ, ὅστις ποιεῖται μναίαν τοῦ ἐγγράφου τούτου ἐν εἰδικῇ μονογραφίᾳ περὶ τῶν Γατελούζων, δημοσιευθησομένη ἐν τῇ *Byzantinische Zeitschrift*, εἶνε ὁ δεσπότης Σηλυβρίας, ἀνεψιὸς τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ Παλαιολόγου. Σημειώνει δὲ ὁ κ. Μίλλερ περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρθρῳ τῆς ἐξῆς: «Τοῦ Φραγκίσκου Β' Γατελούζου ἡ θυγάτηρ Εὐγενία εἶχε πρὸ βραχέος συζευχθῆ μετὰ τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου, δεσπότης Σηλυβρίας, ἀνεψιοῦ δὲ καὶ ἀντιπάλου τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ. Διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ Φραγκίσκου ὁ ἄρχων οὗτος ἐξεχώρησε τὰ ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας δικαιώματα αὐτοῦ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον Γ', λαβὼν ὡς ἀντάλλαγμα φραγκικὸν τι κάστρον καὶ ἐνιαυσίαν χορηγίαν εἰκοσιπεντακισχιλίων χρυσῶν δουκάτων. Οὕτως ἐν Λέσβῳ βραχὺν χρόνον μετὰ τὴν παρὰ τὴν Νικόπολιν μάχην¹ ὁ Γάλλος ἡγεμὼν ἠδύνατο νὰ ἐνειροπολῆ τὴν ἀνάστασιν τῆς ἀπὸ μακροῦ καταλελυμένης λατινικῆς αὐτοκρατορίας τῆς Ῥωμανίας».

Ἰωάννης Παλαιολόγος ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδρονίκου ἠδύνατο νὰ θεωρήσῃ ἑαυτὸν κύριον τοῦ Βυζαντίου καὶ νὰ ἐκχωρήσῃ τὰ ἐπ' αὐτοῦ δικαιώματα, ἅτε τοῦτο μὲν ἐπιβληθεὶς εἰς τὸν θεῖον ὡς συμβασιλεὺς ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Βαγιαζίτ², τοῦτο δ' οἶονεὶ ἀναγνωριζόμενος ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Μανουὴλ. ὅστις, διαλλαχθεὶς μετὰ τοῦ ἀντιπάλου, εἰς αὐτὸν ἀνέθηκε τὴν ἀντιβασιλείαν ἀργότερον τῷ 1399, ὅτε ἀπῆλθεν εἰς τὴν Ἑσπερίαν, ὅπως ἐπιδιώξῃ τὴν κατὰ τῶν Τούρκων βοήθειαν τῶν ἰσχυρῶν³.

¹ Ἴδε περὶ τῆς μάχης ταύτης (28 Σεπτεμβρίου 1396), συγκροτηθείσης παρὰ τὴν Νικόπολιν τὴν παρὰ τὸν Αἰμόν πλησίον τοῦ σημερινοῦ χωρίου Νιγκιόπ ἐν ἀποστάσει τεσσάρων ὥρων ἀπὸ τοῦ βουλγαρικοῦ Τερνόβου, καὶ τῆς εἰς αὐτὴν συμμετοχῆς τῶν Γάλλων εὐπατριδῶν ὑπὸ τὸν κόμιστα Νιβέρνου (Nevers) Ἰωάννην Σπυρ. Π. Λάμπρου Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος Τόμ. 5' σ. 692 κ. ε. Πρβλ. Ἀντωνίου Μουφέρρατου Διπλωματικαὶ ἐνέργειαι Μανουὴλ Β' τοῦ Παλαιολόγου ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀσίᾳ. Ἐν Ἀθήναις. 1913 σ. 16 κ. ε.

² Σπυρ. Π. Λάμπρου ἐνθ' ἄν. σ. 689.

³ *Ducange Familiae Byzantinae* έκδ. Βενετίας (1729) σ. 196.—Νέου Ἑλ-

Ἔγινε δ' ἡ ἐκχώρησις τῆ μεσιτείας τοῦ Φραγκίσκου Β' Γατελούζου, εἰς ὃν ὁ Ἰωάννης ἀπέστειλεν ἐπιτροπικὸν, πιθανώτατα ἑλληνιστὶ γεγραμμένον, οὗ λατινικὴ μετάφρασις παρατίθεται ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ ἀνωτέρω ἐκδοθέντος ἐγγράφου. Εἶνε δὲ τὸ ἐπιτροπικὸν τοῦτο ἐκδοδομένον τῇ 15 Ἰουλίου ἰνδικτιῶν ος πέμπτης, ἣτις συμπίπτει πρὸς τὸ αὐτὸ ἔτος τῆς ἐκχωρήσεως, τὸ 1397, ἐν τόπῳ καλουμένῳ Saura. Ἀλλὰ τίς ὁ τόπος οὗτος, ἐν ᾧ ἴσως διέμενε καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ χρόνου τῆς ὑπὸ τοῦ Βαγιαζίτ ἀλώσεως τῆς Σηλυβρίας¹, δὲν ἠδυνήθηεν νὰ εὔρω, καίπερ πολλὰ ζητήσας, ἐπειδὴ ἡ εὔρεσις αὐτοῦ θὰ προσέθετεν ἄξιον λόγου στοιχεῖον πρὸς γνῶσιν τῶν περιπετειῶν τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου, οὗ ὁ βίος ἔχει πολλὰ σκοτεινά. Ἀλλ' ἀναμφηρίστως δὲν ἔκειτο ὁ τόπος ἐκεῖνος ἐν αὐτῇ τῇ Λέσβῳ, διότι, ἂν ἐκεῖ διέτριβεν ἐν τῷ τότε χρόνῳ ὁ Ἰωάννης, δὲν παρίστατο ἀνάγκη ἐπιτροπικοῦ, ἀλλ' ἠδύνατο ἀπ' εὐθείας νὰ συμβληθῆ μετὰ τῶν πληρεξουσίων τοῦ βασιλέως Καρόλου. Ἴσως δὲ δύναται καὶ νὰ ὑποτεθῆ, ὅτι ἐν τῷ πρωτοτύπῳ τοῦ ἐπιτροπικοῦ ἐφέρετο βραχυγραφικῶς ἐπιτετμημένον τὸ ὄνομα αὐτῆς τῆς Σηλυβρίας, ἐν δὲ τῇ μεταφράσει παραναγνωσθὲν παρεμορφώθη εἰς Saura.

Οἱ δὲ πληρεξούσιοι οὗτοι, μεθ' ὧν ἀντ' αὐτοῦ τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου συνεβλήθη κατ' ἐπιτροπὴν αὐτοῦ ὁ Φραγκίσκος Γατελούζος, ἦσαν συνψδὰ τῷ ἐγγράφῳ ὁ Ἰωάννης primogenitus Burgundie, comes Nivernensis et baro de Donziano, καὶ ὁ Henricus, primogenitus de Barro.

ληνομνήμονος Τόμ. Γ' σ. 483 κ. ε., Τόμ. Ζ' σ. 149 κ. ε. ἀρ. 91-94, ὅπου τὸ ἔτος 1400 ἐπανορθωτέον εἰς 1399 ὡς καὶ ἐν τῷ ἀρ. 91.

¹ Ταύτης μνημοναεὶ ὡς παρὶ τὸ 1395 γενομένης ὁ Δούκας ἐκδ. Βόννης σ. 56, 22. Οὐχ ἦτρον μετὰ ταῦτα βλέπομεν καὶ πάλιν τῷ 1399 τὴν Σηλυβρίαν καταχομένην ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου, πρὸς ὃν μετέβη ὁ Γάλλος πρωτοστράτηγος Boucicaud, ὅπως συνδιαλλάξῃ αὐτὸν μετὰ τοῦ Μανουὴλ Παλαιολόγου. *186 Le livre des faicts du bon messire Jean le Maingre, dit Boucicaud en sa Collection complète des Mémoires relatifs à l'histoire de France...* par M. Petitot. Ἐν Παρισίοις. 1825. Τόμ. Γ' σ. 495.

Τούτων ὁ πρῶτος, ὁ πρωτότοκος τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουνδίας Φιλίππου, τριτοτόκου μὲν υἱοῦ Φιλίππου Β' τοῦ Τολμηροῦ, θείου δὲ τοῦ βασιλέως Καρόλου τοῦ Γ' καὶ βαρῶνου τοῦ Donzy (Donciaimpt), εἶνε αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ κόμισ τοῦ Νιβέρνου (Nevers) Ἰωάννης ὁ συμμετασχὼν τῆς παρὰ τὴν Νικόπολιν ἐναντίον τῶν Τούρκων μάχης τῆ 1396¹. Ὁ Ἰωάννης οὗτος, ζωοργηθεὶς ἐν τῇ μάχῃ καὶ ἀπαχθεὶς εἰς τὴν Προῦσαν ὑπὸ τοῦ Βαγιαζίτ, μόλις μετὰ πολυμήνους ἐκ Γαλλίας ἐνεργείας ἀπελυτρώθη². Καὶ ἡ μὲν περὶ τῶν λύτρων συμφωνία ὡμολογήθη τὸν Ἰούλιον 1397, εἶτα δ' ὁ Ἰωάννης ἦλθεν εἰς τὴν Μυτιλήνην μετὰ καὶ ἄλλων συναπολυτρωθέντων Γάλλων ἱπποτῶν καὶ διέτριψε παρὰ τῆς θυναστικῆς τῆς νήσου Φραγκίσκου Γατελούζου ἀπὸ τῆς 5 Ἰουλίου μέχρι τῆς 15 Αὐγούστου³. Οὕτως, ἂν ἀκριθῶς ἔχωσι τὰ μαρτυρούμενα ἐν ταῖς ἀρχαίαις γαλλικαῖς πηγαῖς περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐν Μυτιλήνῃ διατριβῆς Ἰωάννου τοῦ κόμισ Νιβέρνου, ἡ ὑπογραφή τοῦ μετὰ τοῦ Φραγκίσκου Γατελούζου ὡς ἐπιτρόπου τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου συνυπογραφέντος ἐγγράφου ἔγεινεν αὐτὴν τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς ἐν τῇ νήσῳ διαμονῆς τοῦ κόμισ.

Ὁ δὲ Henricus de Barro ἦτο πρωτότοκος υἱὸς (primogenitus) τοῦ Ροβέρτου, δουκὸς τοῦ μεταξὺ τῆς Λοθαριγγίας καὶ τῆς Καμπανίας κειμένου Bar, ἐξαδέλφου τοῦ βασιλέως Καρόλου Γ', καὶ αὐθέντης τοῦ Oisy⁴. Συμμετέσχε δὲ καὶ οὗτος τῆς ἐν Νικοπόλει μάχης καὶ συνυπέστη τὰς περιπετείας τῶν ἐν Προῦσῃ συναιχμαλώτων, συνδιατρίψας μετὰ Ἰωάννου τοῦ κόμι-

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 252 σημ. 1.

² Ἐν τῇ ἐμῇ Ἱστορίᾳ τῆς Ἑλλάδος Τόμ. 5' σ. 696 ἀνακριθῶς γίνεται λόγος περὶ διετοδῆς παρελευσέως τῶν περὶ ἀπολυτρώσεως διαπραγματεύσεων.

³ Le livre des faicts ἐνθ' ἀν. σ. 480 κ. ε. J. Delaville le Roux La France et l'Orient au XIVe siècle. Expédition du Maréchal Boucicaut (Bibliothèque des écoles françaises d'Athènes et de Rome. Fasc. 44) σ. 286 καὶ 287. Περὶ. Μουφερράτου ἐνθ' ἀν. σ. 78 κ. ε.

⁴ Le Livre des faicts ἐνθ' ἀν. σ. 445 κ. ε. — Delaville le Roux ἐνθ' ἀν. σ. 285 σημ. 1.

τος Νιβέρνου ἐν Μυτιλήνῃ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον μεταξὺ δ' Ἰου-
λίου καὶ 15 Αὐγούστου καὶ μετ' αὐτοῦ συναπελθὼν εἰς Ῥόδον
τὸ πρῶτον, ἔπειτα ἔ' εἰς Βενετίαν¹, ὁπόθεν ἠναγκάσθη νὰ
μεταβῆ χάριν ἀποφυγῆς τῆς λυμαιομένης τότε τὴν πόλιν ἐκεί-
νην ἐπιδημίας εἰς τὸ οὐ μακρὰν αὐτῆς κείμενον πόλισμα Ταρ-
βίσιον (Trevise), ἀλλ' ἐκεῖ, μὴ διαφυγὼν τὴν νόσον, ἀπέθανε
τῇ 23 Νοεμβρίου 1397².

Μετὰ δὲ τῶν δύο ἐκείνων συναπελυτρώθη ἐκ Προύσης καὶ ὁ
πρωτοστάτωρ ἐκεῖνος Boucicaut, ὅστις πρὸ τῆς εἰς τὴν Γαλλίαν
ἐπιστροφῆς διέβη ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καὶ ὑπεκίνησε τὸν
αὐτοκράτορα Μανουῆλ νὰ παρορμήσῃ τὸν Κάρολον Γ' εἰς τὴν
στρατείαν ἐκείνην, ἣτις καὶ ἐξετελέσθη μικρὸν κατόπιν, ἀνατε-
θεῖσα εἰς αὐτὸν τὸν Boucicaut. Τὰς δὲ οἰκείας μετὰ τοῦ βασι-
λέως τῆς Γαλλίας Καρόλου περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος
διαπραγματεύσεις διεξήγαγεν ἀποσταλείς ὑπὸ τοῦ Μανουῆλ
Παλαιολόγου εἰς Παρισίους ὁ πρὸς μητρὸς θεῖος Θεόδωρος
Καντακουζηνός³.

Οὕτω σχεδὸν παραλλήλως καὶ περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον διεπρα-
γματεύοντο πρὸς τὸν Κάρολον ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁ Ἰωάννης Παλαι-
ολόγος διὰ τοῦ μετὰ τοῦ Φραγκίσκου Γατελούζου, ἐνεργούντος
ὡς ἐπιτρόπου τοῦ Ἰωάννου, συμβληθέντος Ἰωάννου τοῦ κόμιτος
Νιβέρνου, ἄτε τοῦ Ἑρρίκου, τοῦ δουκὸς Βάρρου, προαποθανόν-
τος, καθ' ᾧ εἶδομεν, ἐν τῷ μεταξὺ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ Μανουῆλ
Παλαιολόγος διὰ τοῦ Boucicaut, τοῦ Θεοδώρου Καντακουζι-
νοῦ, εὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ Νικολάου Νοταρᾶ, τοῦ πατρὸς τοῦ ἐκ

¹ *Delaville le Roulx* ἐνθ' ἀν. σ. 316 κ. ε.

² *Le Livre des faicts* ἐνθ' ἀν. σ. 475. *Delaville le Roulx* ἐνθ' ἀν. σ. 318.
Οὐκ ὀρθῶς ὡς ἔτος τοῦ θανάτου αὐτοῦ σημειοῦται τὸ 1396 πρὶν τῷ *Louis Moreri*
(*Le grand Dictionnaire historique* ἐκδ. 18'. Ἐν Παρισίοις 1743. Τόμ. Β' σ.
42) καὶ *Delaville le Roulx* ἐνθ' ἀν. Τόμ. Β' σ. 78.

³ Ἐκ τῶ *Χρονικόν* τοῦ ἀνωγόμενου τῆς ἐν Παρισίοις μονῆς τοῦ Ἁγίου Διονυσίου
(*Chronique du Religieux* ἐν τῇ *Collection des Mémoires* τοῦ *Petitot* Τόμ.
Β' σ. 559).—*Le Livre des faicts* ἐνθ' ἀν. σ. 479. Πρὸς. *Σπυρ. Π. Λάμπρου*
ἐνθ' ἀν. σ. 697 κ. ε.—*Μουφτεράτου* ἐνθ' ἀν. σ. 25 κ. ε., 27 κ. ε.

τῶν ἡμερῶν τῆς ἀλώσεως γνωστοῦ Λουκά, ἀποσταλέντος ὁμοίως εἰς Παρισίους τῷ 1398 χάριν αἰτήσεως βοήθειας ἐναντίον τῶν Τούρκων¹. Καὶ ἦσαν μὲν λίαν ἐπαγωγοὶ αἱ προτάσεις τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου, ἐκχωροῦντος εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας τὰς χώρας τοῦ Βυζαντίου ἀντὶ πινακίου φακῆς, ἀλλ' ὁ Κάρολος ἔκλινε μᾶλλον πρὸς τὸ ἐπίσημον Βυζάντιον, ὅπερ ἀντεπρόσωπευεν ὁ Μανουὴλ Παλαιολόγος. Ἐντεῦθεν δὲ ὀρμώμενος ἀπέστειλε μὲν, καθ' ἃ ἀμφοτέρωθεν οἱ Παλαιολόγοι ἐζητοῦντο, τὴν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Boucicaut βοήθειαν, ἀλλὰ χωρὶς τῆς ἀξιώσεως τῆς εἰς αὐτὸν παραχωρήσεως τῶν ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Βυζαντίου δικαιωμάτων. Ἄλλως δὲ μετ' οὐ πολὺ, τὸ ἐπιόν ἔτος 1398, ἀπῆρχετο εἰς Παρισίους αὐτὸς ὁ Μανουὴλ Παλαιολόγος. Καὶ ἔτυχε μὲν λαμπρᾶς δεξιώσεως παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἕνεκα τῆς αἰφνιδίας προσβολῆς τῆς ἐνίστη καταλαμβανούσης τὸν Κάρολον παραφροσύνης, τοῦτο δ' ἕνεκα τῆς ἡττῆς τοῦ Βαγιαζίτ ὑπὸ τοῦ Ταμερλάνου ἐν Ἀγκύρᾳ τῷ 1402, ἀπαλλαξάσης τὴν Κωνσταντινούπολιν τοῦ ἀπειλουμένου ἀμέσου ἀπὸ τῶν Τούρκων κινδύνου, ἀνεστάλη ἡ ἐκ Γαλλίας προσδοκωμένη βοήθεια.

Ὅπως δὴποτε τὸ διάδημα τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου ἐκχωροῦντος τὰ δίκαια τῆς ἐπισημοῦς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας ἀντὶ βεβαίων ἀνταλλαγμάτων, δὲν ἐληγμονήθη, καθ' ἃ φαίνεται, οὔτ' ἐν τῷ οἴκῳ τῶν Παλαιολόγων, οὔτ' ἐν Γαλλίᾳ. Διὸ, ὅτ' ἐπῆλθε τὸ μοιραῖον τέλος καὶ ἔπεσεν ἡ Κωνσταντινούπολις, βλέπομεν μετὰ τὴν ἄλωσιν τὸν τελευταῖον τῶν Παλαιολόγων Ἀνδρέαν, τὸν υἱὸν τοῦ δεσπότη Πελοποννήσου Θωμᾶ, ἐκχωροῦντα καὶ πάλιν τῷ 1494 τὰ δικαιώματα ἐπὶ

¹ Ἴδε τὴν περίληψιν ἐγγράφου τοῦ Καρόλου C' πρὸς τὴν βενετικὴν πολιτείαν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 Ἰουλίου 1398 παρὰ τῷ *Predelli* (*Commemoriali IX*, 126 ἐν Τόμῳ Γ' σ. 260). Πρὸς *Juvenal des Ursins* Καρ. XIX παρὰ *Berger de Xivrey* *Mémoire sur la vie et les ouvrages de l'empereur Manuel Paléologue* (*Mémoires de l'Institut de France-Académie des Inscriptions et Belles-lettres* Τόμ. ΙΘ', 1853) σ. 85.

τῆς ἀνυπάρκτου πλέον αὐτοκρατορίας εἰς τὸν Κάρολον Η΄¹, εἰ καὶ οὐχ ἦττον ἐξεχώρησε, καθ' ἃ φαίνεται, διὰ διαθήκης καὶ πάλιν ταῦτά δικαιώματα καὶ εἰς τὸν βασιλέα τῆς Ἀραγωνίας Φερδινάνδον Β΄ τὸν Καθολικὸν καὶ Ἰσαβέλλαν Α΄ τὴν Καστιλιακὴν².

¹ *Foncemagne* Acte de cession d'André Paléologue en faveur de Charles VIII ἐν τοῖς Mémoires de l'Académie des Inscriptions Τόμ. ΙΖ' (1751) σ. 572 κ. ἄ. Ἐν τῷ Regio Archivio di Stato τῆς Ῥώμης σώζεται ἀπόγραφον τῆς ἐκχώρησεως ταύτης, ὅπερ κατὰ τὰ πιστευόμενα ὑπὸ τῆς διευθύνσεως τοῦ ἀρχαίου τούτου εἶνε τὸ πρωτόγραφον δωρητήριον. Ἄλλα δ' ἀντίγραφα εὑρηνται λατινιστὶ μὲν ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Βατικανοῦ (56 J 42 σ. 7) καὶ ἐν τῇ Ἑθνικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων (κωδ. Latin 10408), γαλλιστὶ δ' ἐν τῇ Βασιλικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Μονάχου (*G. Thomas* Codices manu scripti Bibliothecae Regiae Monacensis gallici, hispanici, italici. Ἐν Μονάχῳ. 1858 σ. 357. Κωδ. 1266, Gall. 650, τοῦ ιζ' αἰῶνος).

² *Scripta* Historia del Rey Don Hernando el Catolico (Anales de la Corona da Aragon. Ἐν Σαραγόσῃ. 1562-80 Τόμ. Ε' σ. 210).